

Author: Csanády, Pál

Title: GULF-FUTURISM

Citation: Metszet, Vol 17, No 1 (2026), pp 48-53,

DOI: 10.33268/Met.2026.1.7

<https://doi.org/10.33268/Met.2026.1.7>

Received: 3 January 2026

Accepted: 21 February 2026

Published: 6 March 2026

SOPHIA'S CONTROVERSIAL PATH OF THE HYPERMODERN FUTURISM;

ARTIST: Sophia Al-Maria

"Gulf Futurism," a concept developed by artist Sophia Al-Maria, examines the rapid, paradoxical modernization of the Persian Gulf, where oil-driven, high-tech development has abruptly replaced traditional Bedouin life. Through a critique of this "dizzying" transition and the rise of consumerist spaces like shopping malls, Al-Maria presents a dystopian view of cultural erosion and environmental degradation.

01

ÖBÖL-FUTURIZMUS

A HIPERMODERN JÖVŐ ELLENTMONDÁSOS ÚTJA SOPHIA

AL-MARIA ALKOTÁSAIBAN | DOHA

—Doha a huszadik század elején egy szerény város volt, melynek lakói halászzattal és gyöngyhalászzattal foglalkoztak. 1971-ben Katar kikiáltotta függetlenségét (az Egyesült Királyságtól), és Doha az új állam fővárosa lett. A volt brit protektorátus a világ egyik legnagyobb kőolaj- és földgázkészletével rendelkezik, és elsősorban a külföldi munkavállalók (a lakosság többsége) hamar naggyá tették. Például olyan első vonalbeli építészek terveztek múzeumait, mint I. M. Pei és Jean-François Bodin, vagy éppen Jean Nouvel. Dubai szintén a hetvenes évektől kezdve a kőolajbevételekre támaszkodva, elképesztő sebességgel vált jelentéktelen halászfaluból a modern építészet és turizmus globális központjává. A „Dubai-ifikációt” a GCC művészeti csoport úgy írta le, mint egy „paradox élményt”, mint „gyors

01
02

*Az egyik legősibb életmód küzdött
a szélsőséges gazdagság és
a kapitalizmus ellen – üveg és acél
a gyapjú és a tevék ellen*

- 01 Jean Nouvel: Nemzeti Múzeum, Doha (Katar)
02 I. M. Pei: Iszlám művészet múzeuma, Doha (Katar)

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Sophia Al-Maria

FOTÓ | PHOTO
Wikimedia Commons

SZERZŐ | AUTHOR
Csanády Pál

gyorsulást a régió egyetlen „bevásárlóközpont-komplexummá” válását, amely kicsúszik az ellenőrzés alól. „Minden alkalommal, amikor visszamész, vannak új szavak, új gyakorlatok. A nagymamád fent van az Instagramon. Nem tudsz lépést tartani... De vannak olyan részei a régiónak, ahol egyszerűen nem változik semmi...” [1] A GCC csoport alapító tagja Sophia Al-Maria, katar-amerikai művész, író és filmkészítő, aki a „Gulf Futurism”, „Öböl-futurizmus” kifejezést megalkotta ennek az extrém gyors, globális modernizációnak a leírására, annak árnyoldalaival együtt.

„Az Öböl-térség beduin közössége számára – amelyből a művész részben származik – a változások különösen jelentősek voltak. A művész úgy írja le tapasztalatait, hogy „az egyik legősibb életmód küzdött a szélsőséges gazdagság és a kapitalizmus ellen – üveg és acél a gyapjú és a tevék ellen”. [2] És mégis, még akkor is, amikor a kisvárosok és falvak egy életen át híres nemzetközi csomópontokká fejlődtek, a lakosság gyorsan és ambivalenciával fogadta el a fogyasztást és a technológiát. „Ahelyett, hogy elidegenednénk ezzel a technológiával, vagy elutasítanánk” – írta Al-Maria. „Az Öböl... (a kilencvenes években és a kétezres évek elején) egyszerűen vállat vont, közömbösséget mutatva anélkül, hogy a gazdagságot, a tornyokat, a médiavárost vagy a jawalt (mobiltelefont) szenzációsnak vagy látványosnak tekintette volna.” A technológia, valamint a késői kapitalizmus és az azt kísérő fogyasztás a mindennapi életbe lépett, anélkül, hogy mélyreható változásokat

03
04

07
08

03

04

03-04 Dubai látképe esti fényben

05 Bevásárlóközpont, Al Nahda, Dubai

06 City Center Mall, Doha

05

hozott volna a társadalomban. Ahogy Al-Maria fogalmaz: „Volt egy kvantumugrás és van egy időbeli rés. A két dolgot (a régit és az újat) összevarrták, de van egy hiányzó darabja a történelemnek. Az Öbölmenti futurizmusról alkotott elképzelésünk elkezdett együtt dolgozni ezzel az ötlettel.” [3]

—Tehát ez a futurizmus nem optimista utópia, hanem inkább egy kritikai, ironikus és disztópikus kép arról, milyen

következményekkel jár a fogyasztói kultúra terjedése, a technológia behatolása minden szinten, a környezeti rombolás és a történelmi emlékezet, a kulturális örökség eróziója egy olyan társadalomban, ahol a tradicionális életformák (például a beduin nomád élet) gyorsan eltűnnek, eltűntek.

—A fogalom gyökerei visszavezethetők Al-Maria korai elméleti írásaira, különösen *The Gaze of the Sci-Fi Wahabi* című munkájára (2007), [4] amelyben egy

alteregót használva vizsgálja, hogyan olvad össze a sci-fi vizualitás a Perzsa-öböl hétköznapi tapasztalataival. Ebben a kontextusban a Gulf Futurism nem csupán a futurista építészetre vagy a városi fejlődésre utal, hanem a technológia, gazdaság és társadalmi identitás komplex egymásra hatását is elemzi.

—Az Öböl-futurizmus talán leggyakoribb vizuális metaforái a hatalmas fogyasztói terek, elsősorban az óriási bevásárlóközpontok (mallok). Al-Maria több írásában

05
06

07

és művében (pl. a Black Friday című installációban [5]) a mallt mint a poszt-tradicionális társadalom „szekuláris templomát” írja le, ahol nem csupán vásárlás folyik, hanem társadalmi interakciók, identitáskeresés és kulturális stratégiák is megjelennek. Ebben a térben a technológia, fogyasztás és egyéni viszonyulások összeolvadnak — miközben a társadalmi egyenlőtlenségek és a történeti emlékezet hiánya tovább mélyül.

—Az elsősorban üres dohai bevásárlóközpontokban forgatott Black Friday nyomott hangulatú, baljós bevásárlást mutat be. A látszólag lehetetlennek tűnő, hihetetlen magasságú bevásárlóközpontok, amelyek a videóban szerepelnek, szédítő templomokként jelennek meg, amelyek a mesterkéeltségnek és a kapitalizmusnak szenteltek. Egy láthatatlan narrátor kijelenti, hogy a bevásárlóközpontban „a gonosz elbűvölő szíve születik meg”, és a videó a csapdák és a zavarodottság helyeként ábrázolja, olyan arcokkal, amelyek a felismerhetetlenségig elmosódtak; egy szülő és egy gyermek, aki kéz a kézben sétál, látszólag elveszett a bezárt üzletek között; egy fekete ruhás figura, aki körbe-körbe jár; míg mások összeomlottak a padlón, mintha halottak lennének.

—Az amerikai találmány, a bevásárlóközpont mindenütt jelen lévő épülettípus, amely ritkán tükrözi a hely földrajzi vagy kulturális sajátosságait. „Nem tudom megmondani, hogy Hongkongban, Los Angelesben vagy Dubaiban

vagyok-e, amikor egy bevásárlóközpontban sétálok” – mondja Al-Maria. [6] „És ez manapság egyre inkább megtörténik, mert a bevásárlóközpont egy bizonyos társadalmi csoport domináns struktúrája, amelynek én is része vagyok. Szó szerint a bevásárlóközpontokban találom magam, akár nyaralok, akár hazafelé megyek a munkából, vagy hétvégén, és gyakran összezavarodom, hogy hogyan kerültem oda. Ez egy furcsa zárandokhely egy olyan korszakban, ahol fogyasztani kell, hogy feloldozd magad.” A dezorientáció a fejlesztők szándékos célja. Úgy tervezik a mallokat, hogy maximalizálja a vásárlók által bent töltött időt, úgy használják a fényt és a hangot, hogy összezavarják a patrónusokat, és mélyebbre csalják őket a komplexumba.

—Az Öböl-futurizmus koncepciót azóta több kutató és intézmény (pl. a Media Majlis Museum at Northwestern University in Qatar) is vizsgálja kiállításokban és publikációkban, mint az Öböl-államok jövőjének sokszínű és ellentmondásos lehetséges útjait. Ez az elméleti keret nem csupán kortárs művészetet, hanem építészetet, várostervezést, társadalom- és kultúratudományokat is integrál, bemutatva a modernizáció és a globális kapitalizmus fizikai és társadalmi környezetre gyakorolt hatásának kritikáját.

- 07 Beduin sátrak, Rum-vádi, Jordánia
 08 Souq Waqif (Vakif piac), Doha

IRODALOM / REFERENCES

- [1] **Christopher Y. Lew:** „The Aesthetics of Nation Building”, *dis magazine* [online], 2014, hozzáférhető: <<https://dismagazine.com/discussion/65949/christopher-lew-interviews-gcc/>>, [utolsó belépés: 2026-02-16].
- [2] **Orton, Karen:** „The Desert of the Unreal,” *Dazed* [online], 2013, hozzáférhető: <<https://www.dazeddigital.com/artsandculture/article/15040/1/the-desert-of-the-unreal>>, [utolsó belépés: 2026-02-16].
- [3] **Ahaad Alamoudi:** *The Green Light* (2021), New Contemporaries, Camden Art Centre, 2024, hozzáférhető: <<https://ahaad-alamoudi.com/The-Green-Light>> [utolsó belépés: 2026-02-16].
- [4] **Al-Maria, Sophia:** *The Gaze of SciFi Wahabi (A Theoretical Pulp Fiction and Serialized Videographic Adventure in the Arabian Gulf)*, szerzői kiadás, 2007.
- [5] **Al-Maria, Sophia:** *Black Friday*, [kiállítás], Whitney Museum of American Art, New York, [2016-06-26 - 2016-10-31].
- [6] **Nova, Nicolas:** „Jövőők? Interjú Sophia Al-Maria-val”, *Pasta and Vinegar* [blog], 2014-10-26, hozzáférhető: <<https://www.nicolasnova.net/pasta-and-vinegar/2014/10/26/futures-an-interview-with-sophia-al-amria/>>, [utolsó belépés: 2026-02-16].